

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Geesteswetenschappers, kom uit de verdediging en ken uw geschiedenis!

Bod, R.

Publication date

2020

Document Version

Final published version

Published in

Neerlandia

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Bod, R. (2020). Geesteswetenschappers, kom uit de verdediging en ken uw geschiedenis! *Neerlandia*, 124(4), 15.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Geesteswetenschappers, kom uit de verdediging en ken uw geschiedenis!

RENS BOD

Rens Bod is hoogleraar digitale geesteswetenschappen en geschiedenis van de geesteswetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam. Hij schreef onder meer *A New History of the Humanities* en *Een Wereld Vol Patronen*.

Contact: rens.bod@uva.nl

De geesteswetenschappen hebben een imagoprobleem. Terwijl ze een eeuw geleden nog werden gezien als het summum van menselijke kennis, worden ze de afgelopen decennia vooral beschouwd als een luxeactiviteit zonder relevante toepassingen of menselijke lotsverbetering.

Het toont de tragiek van de geesteswetenschap dat zij geen bevredigend antwoord heeft weten te formuleren op dit imagoprobleem. Argumenten te harer faveure zijn vaak defensief en blijven steken in mantra-achtige herhalingen over haar belang voor een kritische geest, voor democratie of voor historisch besef.

Wat veel geesteswetenschappers echter over het hoofd zien, is dat de vooronderstelling van het imagoprobleem zelf onjuist is. Een blik op de geschiedenis toont aan dat geesteswetenschappelijke inzichten de wereld radicaal hebben veranderd en een scala aan toepassingen hebben voortgebracht. Alsof geesteswetenschappers geen besef hebben van hun eigen historie, worden deze toepassingen vaker dan eens op het conto van de exacte wetenschappen geschreven. Hier moet iets worden rechtgezet.

Neem de ontdekking van de Indiase taalkundige Panini rond 500 v.Chr. dat het Sanskriet bestond uit precieze regels. Zijn zogeheten *context-gevoelige grammatica* heeft niet alleen onze kijk op taal veranderd, maar ook model gestaan voor de ontwikkeling van de eerste hogere programmeertaal in de 20e eeuw: ALGOL60. Of neem de 15e-eeuwse ontdekking van de Italiaanse filoloog Lorenzo Valla dat het document *Donatio Constantini*, 'De schenking van Constantijn', een vervalsing was. Ineens bleek de pauselijke aanspraak op wereldlijke macht gebaseerd op een verzinsel. Vijf eeuwen later werd Valla's filologische methode nieuw leven ingeblazen in een heel ander wetenschapsdomein: de genetica, alwaar de overerving van DNA-sequenties werd beschreven aan de hand van filologische tekstreconstructiemethoden.

In het 17e-eeuwse Leiden ontdekte de historicus Joseph Scaliger op basis van antieke bronnen dat er Egyptische koningen hadden geleefd vóór de veronderstelde scheppingsdatum van de aarde: het heeft ingrijpende gevolgen gehad voor de plaats van religie in de westerse maatschappij. En toen Leon Battista Alberti het lineair perspectief analyseerde, heeft dat niet alleen letterlijk onze 'kijk' op de wereld veranderd, maar kwamen er tevens revolutionaire ontwerptechnieken in de bouwkunde.

Een recentere doorbraak is de ontdekking dat talen in Europa en Azië via klankverschuivingswetten aan elkaar verwant zijn en hun oorsprong vinden in het Indo-Europees: het heeft onze visie op de relatie tussen volkeren diepgaand bepaald en aan de wieg gestaan van het latere, vergelijkende genetische onderzoek tussen volkeren. Een nog recentere stap werd gezet door de literatuurwetenschapper Gérard Genette, die het onderscheid introduceerde tussen *focalisatie* en *vertelling*, waarmee hij liet zien dat geen enkele tekst neutraal kan zijn en dat woorden altijd gekleurd zijn door specifiek taalgebruik en het verhalende perspectief. Zijn inzicht is omarmd door de Verenigde Naties, met name door UNESCO, die haar documenten over cultuur- en onderwijsbeleid altijd vanuit meerdere perspectieven laat opstellen.

Wie had vermoed dat de taalkunde, de filologie, de geschiedwetenschap, de kunstgeschiedenis en de letterkunde methoden in huis hebben die kunnen worden ingezet in zulke uiteenlopende gebieden als de informatietechnologie, de genetica, de bouwkunde, de biologie en het VN-beleid? Als deze kruisbestuivingen ons iets leren, is het dat benutting van wetenschappelijk onderzoek vrijwel onmogelijk van tevoren te voorspellen is. Beleid is er nauwelijks voor te maken, of het moet zijn dat de interessantste inzichten tot stand komen daar waar de studie van cultuur en natuur elkaar raken.

Geesteswetenschappers: ken uw geschiedenis! Gebruik de onverwachte toepassingen mede als antwoord op het imagoprobleem van de humaniora, en beperk u niet tot het bildungsideaal of de kritische geest.